

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Van 'Villa Isola' naar 'Bumi Siliwangi': de nalatenschap van Dominique Berretty (1891-1934)

Veer, C.B. van 't; Termorhuizen, G.; Grave, J.; Yusuf, M.; Suprihatin, C

Citation

Veer, C. B. van 't, & Termorhuizen, G. (2019). Van 'Villa Isola' naar 'Bumi Siliwangi': de nalatenschap van Dominique Berretty (1891-1934). In J. Grave, M. Yusuf, & C. Suprihatin (Eds.), *Weg tot het Oosten* (pp. 87-100). Depok: Program Studi Belanda, Fakultas Ilmu Pengetahuan Budaya, Kampus Universitas Indonesia. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3635698>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3635698>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

**Van ‘Villa Isola’ naar ‘Bumi Siliwangi’
De nalatenschap van Dominique Berretty
(1891-1934)**

Gerard Termorshuizen en Coen van ’t Veer

Inleiding

Ten noorden van Bandung, langs de weg naar Lembang, ligt de imposante villa ‘Bumi Siliwangi’. Ze werd in 1933 gebouwd in opdracht van de Indische persmagnaat Dominique Berretty die haar de naam ‘Villa Isola’ gaf. Berretty’s goede vriend Herman Salomonson die er in 1934 logeerde, schreef:

Het huis, het vaste punt waar hij [Berretty] eindelijk rust tot werken hoopte te vinden, noemde hij ‘Isola’. Het lag ver van de wereld, hoog boven de Bandoengsche laagvlakte. Des avonds keek hij neer op de lichtjes van de stad en zijn burens waren de machtige vulkanen. (Salomonson, 1934)

Na jaren van geweld en verwaarlozing (vanaf 1942) kwam de villa en de erbij horende grond in 1954 in handen van de Indonesische overheid. De villa werd gerenoveerd en fungeert sindsdien als het bestuurscentrum van de Universitas Pendidikan Indonesia. Over de veelbewogen geschiedenis van ‘Isola’ tussen de jaren 1933 en 1954 gaat dit artikel. Daaraan vooraf gaat een samenvatting van de levensloop van Dominique Berretty.

Luchtfoto van 'Villa Isola' en het landgoed (collectie KITLV)

Afkomst en loopbaan

Dominique Berretty, kleinzoon van een Italiaanse immigrant, werd in 1891 geboren in Jogjakarta in een eenvoudig Indo-Europees milieu. Zijn vader was maatschappelijk weinig succesvol, zijn moeder een Javaanse die nauwelijks Nederlands sprak. Dominique doorliep de MULO en een jaar HBS. Omdat hij zich niet prettig meer voelde in het in die dagen nog slaperige Jogja, liet hij op zijn zeventiende het ouderlijk huis achter zich en reisde naar Batavia. Daar werd hij, in oktober 1908, aangenomen als klerk op het Post-, Telefoon- en Telegraafkantoor (PTT) op Weltevreden. Vanaf dat moment maken we kennis met zijn bruisende levensdrift en verbeterde ambitie om hogerop te komen. Ooggetuigen vertellen over zijn intelligentie, leergierigheid en groot technisch inzicht. Zo verwierf hij zich tijdens zijn klerkenbestaan een grondige kennis van de ligging en het functioneren van de telegraafkabels die Indië verbonden met andere delen van de wereld.

Dominiques chef zag al gauw dat de jongeman veel te goed was voor het eenvoudige werk dat hij deed en beval hem aan bij Karel Zaalberg, de (Indo-Europese) hoofdredacteur van het *Bataviaasch Nieuwsblad*, zelf een *self-made man*. Die nam hem in 1910 onder zijn hoede. Onder Zaalbergs leiding ontwikkelde hij zich tot een allround journalist. In 1913 trad hij in dienst van de eveneens in Batavia verschijnende *Java-Bode*. Als dagbladschrijver en redacteur van het weekblad *De Reflector* (later ook van *De Zweep*) doorliep hij een glanzende journalistieke carrière.

In 1916 stuurde de *Java-Bode* hem naar Amerika. Tijdens zijn reis naar en verblijf in de Nieuwe Wereld schreef hij reisbrieven voor zijn

krant. Ze horen tot zijn beste journalistiek en zijn biografisch van groot belang. Dankzij die brieven weten we dat zijn ervaringen in Amerika beslissend zijn geweest voor zijn loopbaan daarna. Zo stelde hij zich daar op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van de nieuwsvoorziening. Nog in Amerika vatte hij het plan op een Indisch persbureau op te richten. Terug in Batavia begon hij met de voorbereidingen. Op 1 april 1917 stichtte hij het Algemeen Nieuws- en Telegraaf-Agentschap, naar de voorletters kortweg Aneta genoemd.

Aneta

Onder meer dankzij zijn vroeger opgedane kennis van de ligging en de loop van de telegraaflijnen slaagde Berretty er vanaf het begin in meer en sneller nieuws binnen te halen dan het Bataviase agentschap van het Engelse persbureau Reuters. Met de Indische kranten sloot hij contracten af, waarbij hij zich verplichtte hun tegen een bepaald tarief telegrafisch nieuws te leveren. Niet lang daarna voorzag Aneta de pers in Nederland van Indisch nieuws. In Den Haag werd in 1919 een filiaal van het persbureau opgericht. Vanaf maart 1927 tot aan de Duitse inval in mei 1940 stond het onder leiding van Herman Salomonson. Aneta is zowel voor de kolonie als het moederland van enorm belang geweest.

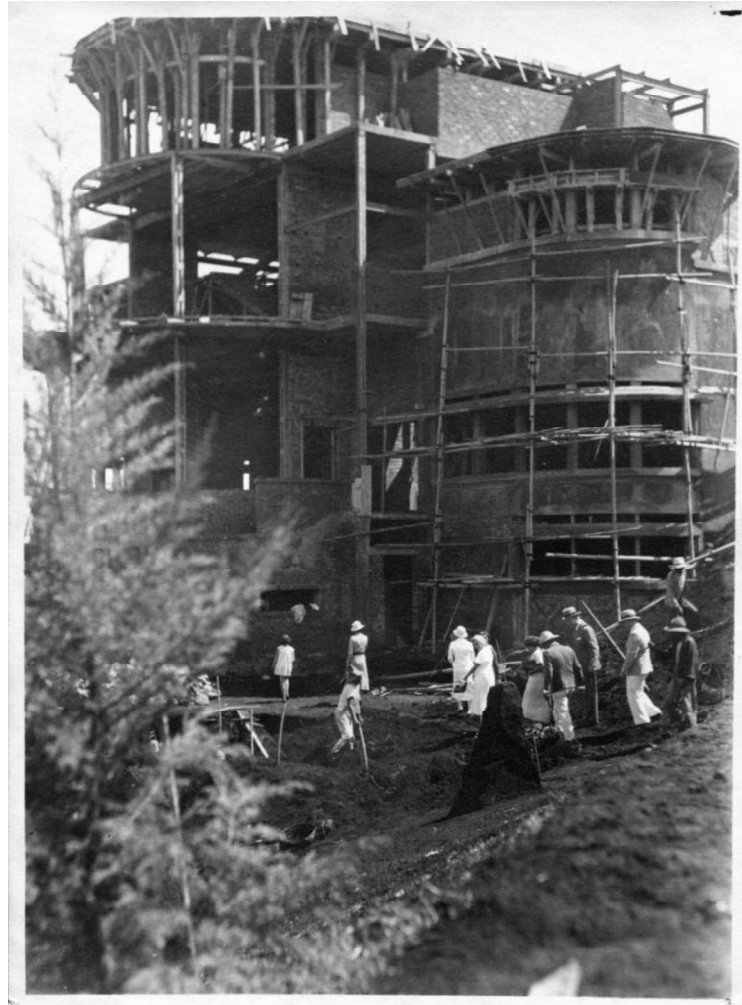
Het persbureau maakte een enorme ontwikkeling door. Berretty's succes was oogverblindend en bracht hem grote rijkdom. Nog geen tien jaar nadat hij zijn armoedige klerkenbestaan was begonnen hoorde hij tot de koloniale elite. Eind december 1920 kreeg Aneta zijn definitieve onderkomen op Pasar Baroe. Het in die tijd veel opzien barend gebouw, het grootste in Indië en een architectonisch juweel, staat er nog steeds, zij het in vervallen staat. De Indische regering vond in Berretty een loyale partner die, in geval van politiek gevoelige kwesties, bereid was het wat minder nauw te nemen met de objectiviteit. In links-progressieve en nationalistische kringen werd Aneta ervan beschuldigd een 'regeringsbureau' te zijn.

Een veelbesproken man

Door zijn overrompelende ondernemerschap, zijn extravagante levensstijl en opzichtige en gecompliceerde liefdesleven was Berretty in Indië, toch al berucht om zijn roddelcultuur, een dankbaar onderwerp van gesprek. Over Berretty's zaken- en privéleven was altijd wel 'nieuws' te melden. Conflicten en perkara's vormden een onderdeel van zijn bestaan. Ze hadden onder meer te maken met zijn hang naar het volmaakte. Trots was

hij op wat hij tot stand bracht, maar bevredigen deed hem dat maar ten dele. Zijn behoefte aan meer en beter bracht hem steeds weer tot het aangaan van nieuwe uitdagingen met hun beloftes aan nieuwe glans. Rusteloosheid kenmerkte zijn leven. Het was de tragiek van een geniale, maar in diepste wezen eenzame man.

Dat hem voortdrijvende streven naar het perfect-ideale zien we eveneens terug in zijn huwelijksleven. Tussen zijn twintigste en veertigste was hij zes keer getrouwd. Berretty's vriend Jan Ritman, hoofdredacteur van het *Bataviaasch Nieuwsblad*, merkte op dat hij het slachtoffer was 'van zijn geloof, dat hij erin slagen zou zijn "ideale" vrouw te vinden. [...] Hij was een groot charmeur, maar een moeilijk echtgenoot – na korte tijd altijd weer teleurgesteld, dat ook zijn laatste idool toch niet volmaakt was'(Ritman, 1980, p.56). Uit zijn eerste en tweede huwelijk (met de zusters Aline en Irene Berends, Indo-Europese vrouwen) en vierde huwelijk (met de Nederlandse actrice Mien Duymaer van Twist) werden zeven kinderen geboren: drie stierven jong, vier bereikten de volwassen leeftijd. Dat waren Gerda, Aneta (genoemd naar haar vaders persbureau), Dominique Roderick (roepnaam Dodo) en Aimée. Zij spelen later in dit verhaal een rol in verband met 'Isola'.

Bouw 'Villa Isola' (collectie Isabel Cid)

De totstandkoming van 'Isola'

Zijn megalomane drang naar nieuwe vergezichten, zijn zin voor het spectaculaire alsook behoefte aan erkenning en bewondering vormden de achtergrond van zijn besluit een monumentale villa te laten bouwen in het koele Lembang. Hij kocht land op van *tani* en beschikte in het najaar van 1932 over een lap grond ter grootte van 120.000 m². Vervolgens nam hij zevenhonderd werkloze arbeiders in dienst die onder zijn leiding het enorme terrein herschiepen in een 'lustpark': 'ravijnen van 20 meter diep werden gedempt, hoge heuvels afgegraven [...] woningen werden afgebroken, bamboestoelen uitgeroeid, boomen gekapt [...],

volksverhuizingen tot stand gebracht' (*Preanger-Bode*, 13-3-1933). Het werk was een halfjaar later, in maart 1933, vrijwel klaar:

Wegen en paden slingeren zich over de nu zachtglooiende oppervlakte, terrassen, waterpartijen, een vernuftig goten- en waterleidingstelsel met springbronachtige fontein, een rijke beplanting, bloembedden, moestuinen en boomgaarden in grootschen stijl nemen thans de plaats in van sawahs, ruwe terreinmisvormingen en kampongs (*Preanger-Bode*, 13-3-1933).

Op het landgoed bevonden zich verder visvijvers, een orchideeënkas, hertenpark, volière, tennisbaan en zwembassin. Het hele park kon 's avonds worden verlicht.

Er kon nu worden begonnen met de bouw van de villa. Op zondag 12 maart 1933 werd door Berretty's zevenjarige zoon Dodo de eerste steen gelegd. Daarna werd volgens islamitisch ritueel de door de plaatselijke regent aan Berretty geschonken waringin geplant. Ten slotte 'betrad een lange stoet van werklui, waarbij zich heele kampongs hadden aangesloten – het zag tijdens de steenlegging zwart van de menschen op den Lembangweg – het terrein om den traditioneelen karbouwenkop te begraven' (*Soerabaiasch Handelsblad*, 15-3-1933).

Met dezelfde voortvarendheid waarmee Berretty het landgoed had aangelegd, werd de bouw van de villa ter hand genomen. De architect was de bekende Charles P. Wolff Schoemaker die, steeds in nauw overleg met Berretty, de tekeningen voor het bouwwerk had gemaakt (Van Dulleman, 2010, pp. 133-151). Uitvoerder van het project was het Algemeen Ingenieurs- en Architectenbureau uit Batavia. Negen maanden na het begin van de bouw, eind december 1933, was de in art-decostijl opgetrokken villa voltooid, met inbegrip van de bijgebouwen: de bediendenkamers, de stallen en garages. Een journalist merkte op:

Er waren terrassen en op de auto-boxen gerichte zoeklichten, waarmee Berretty door een druk op de knop in zijn werk-appartementen met kinderlijk genoeg en trots, de auto aangaf die moest voorrijden. Het liefst reed hij in zijn rode Rolls Royce (Bastiaans, 1975, p. 48).

Berretty noemde zijn nieuwe onderkomen 'Isola'. Over het interieur schreef een tijdschrift:

Met een uiterst doorgevoerde smaak en uit onbekrompen middelen is hier een jaar lang gestreefd naar het maximaal bereikbare in schoonheid van kleur en lijn. Dit huis is een wonder geworden, een gedicht in steen en graniet, een juweel in een zéér bijzondere zetting (*d'Oriënt*, 18-11-1933, pp. 25-31).

En een dagblad:

De wandversiering en de Venetiaansche kronen zijn met zorg gekozen, terwijl het fraaie meubilair het geheel een warmen toets van gezelligheid verleent. [...] Langs de wanden hangen prachtige schilderijen van bekende Indische en buitenlandsche schilders (*De Indische Courant*, 21-12-1933).

Over de villa als geheel schreef G.W. Seabridge, hoofdredacteur van de *Straits Times* in Singapore en een goede vriend van Dominique, wat later:

Villa Isola is extremely modern and the more conservative of visitors may find it startling, but in the layout of its grounds and its internal decoration and furnishing it reveals the work of an artist. It has been described in words and in pictures in several of the world's leading art journals. [...] The whole thing was carried out under the personal supervision of Berretty and nothing was spared to make it perfect (Seabridge, *Straits Times*, 22-12-1934).

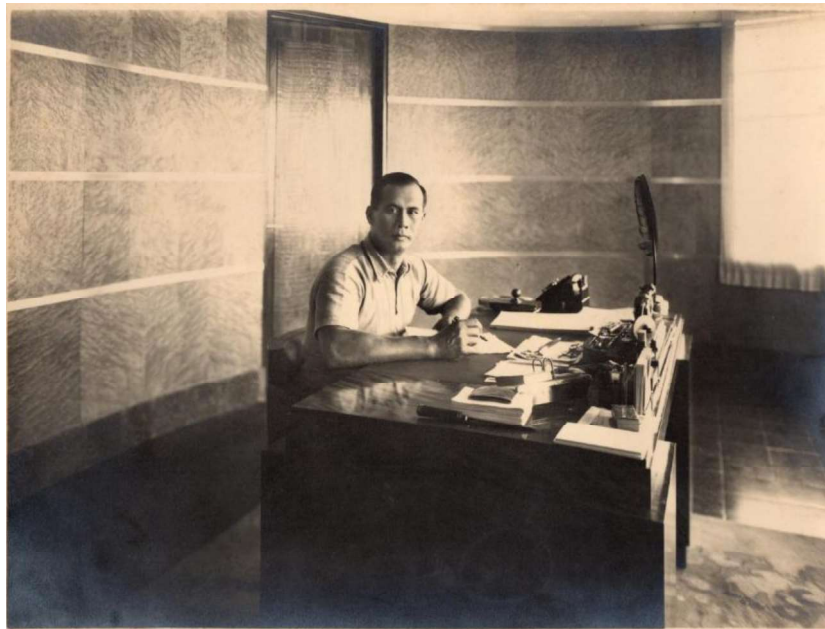
Het was behalve een mooi ook in architectonisch opzicht belangwekkend gebouw: 'the definitive breakthrough of Modernist architecture in the colony', zoals Van Dullemen in zijn proefschrift schrijft (Van Dullemen, 2010, p. 134). In het ontwerp speelde de landschappelijke omgeving een belangrijke rol:

De gebogen vormen der uitgebouwde deelen en de plastische opbouw der slinkende partijen naarmate het gebouw zich verheft, sluiten goed aan bij den onregelmatigen perceelvorm en de bewogen geaccidenteerde omgeving met haar machtige oprijzende bergen (Lemei, 1934, inleiding).

Op zaterdag 16 december 1933 werd 'Isola' met een feestelijk diner ingewijd. Er waren zestig gasten, onder wie slechts één vrouw, zoals een foto laat zien: Coquita, Dominiques (laatste) echtgenote, een Portugese.

Het geeft een frappant inkijkje in een door mannen gedomineerde samenleving. Voorafgaand aan het diner werd een film vertoond over de totstandkoming van het landgoed en de villa. De volgende morgen vond een grote *slamatan* plaats voor de bij de bouw betrokken Indonesiërs, met een volksfeest na afloop.

'Isola' kostte Berretty het gigantische bedrag van ongeveer een miljoen gulden (omgerekend naar nu circa tien miljoen euro), en dat terwijl de economische malaise – de crisisjaren dertig! – ook het Indische krantenbedrijf, en daarmee indirect Aneta, zwaar had getroffen. Berretty, die het project deels had bekostigd met geld uit zijn bedrijf, kwam in ernstige financiële problemen die overigens pas na zijn dood naar buiten zouden komen.

Berretty in zijn kantoor in 'Villa Isola' (collectie Isabel Cid)

De dood van Berretty; 'Isola' in de jaren 1934 tot 1942

Berretty was voor zijn zaken regelmatig in Europa. Dat was hij ook in de laatste maanden van 1934. Op 19 december, heel vroeg in de morgen, ging hij op Schiphol aan boord van het vliegtuig de 'Uiver' dat hem terug naar Java zou brengen. De reis Amsterdam-Batavia vice versa nam in die dagen nog vijfeneenhalve dag in beslag. In de nacht van 19 op 20 december verongelukte het toestel in zeer slecht weer in de Syrische woestijn. Alle inzittenden, behalve Berretty nog twee passagiers en vier bemanningsleden, kwamen om het leven. De ramp bracht diepe verslagenheid teweeg. In de Indische en moederlandse pers werd Berretty herdacht als 'een van Indië's groote zonen'. Jan Ritman schreef: 'Hij stierf zoals hij had geleefd, opzienbarend' (Ritman, 1980, 138). Berretty werd begraven op de Engelse begraafplaats in Bagdad. Het graf bestaat niet meer.

Vrijwel onmiddellijk na Berretty's dood werd duidelijk hoe slecht zijn Aneta er financieel voor stond. Zoals opgemerkt had hij voor de bekostiging van 'Isola' grote sommen geld onttrokken aan het bedrijf. Terwijl de kasmiddelen in 1932 – vóór de bouw van 'Isola' – nog ruim 300.000 gulden bedroegen, bleek dat bedrag eind 1934 geslonken tot ongeveer 6.500 gulden. Aneta was vrijwel bankroet, zijn voortbestaan stond op het spel. Het was mede onder druk van de Nederlandse regering en het Indische gouvernement – zij wilden Aneta per se behouden – dat een consortium van grote Indische bedrijven zich in 1935 over het persbureau ontfermde door de aandelen over te nemen.

Tot Berretty's nalatenschap behoorde uiteraard het kostbare 'Isola'. Coquita was geen erfgename. Dat waren wel zijn (in 1934 nog minderjarige) kinderen Gerda, Aneta, Dodo en Aimée. Hun gemachtigden slaagden er niet in villa en landgoed tegen een acceptabele prijs te verkopen. Om 'geen verdere onkosten te laten drukken op de nalatenschap' werd het zich op het landgoed bevindende dierenpark ('diverse rijpaarden, herten, zwarte zwanen en verschillende siervogels') van de hand gedaan' (*Nieuws van den Dag*, 14-1-1935). In het najaar van 1935 benaderde het bekende Grand Hotel Homann in Bandoeng de erven met het verzoek de villa te huren als 'dépendance de luxe'. Zij accepteerden het aanbod: 'Isola' leverde zo in ieder geval wat geld op en werd bovendien onderhouden. Op 1 december 1935 nam Homann de villa – 'met zijn vijftien kamers' – in gebruik. De dependance richtte zich op gefortuneerde gasten, zoals 'de touristen van Cook's of American Express', daarnaast op 'een bepaalde groep van het Indische publiek. Er

zit hier nog geld genoeg (*De Sumatra Post*, 14-11-1935).’ Behalve voor logés was de villa ook toegankelijk voor leden van de ‘Isola-club’. Op degenen die daarbij wilden horen, werd ‘een strenge selectie door ballotage toegepast’ (*Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië*, 06-12-1935).

Een paar jaar later werd wederom geprobeerd het complex van de hand te doen. De erven kwamen onderling overeen dat ‘de totale netto-opbrengst van den verkoop, na aftrek van alle kosten van welken aard ook [...], niet minder zal bedragen dan f 150.000,-’. Wetend dat ‘Isola’ ongeveer een miljoen gulden had gekost, komt dat bedrag ons voor als een redelijke prijs. Maar tot verkoop kwam het niet. Tot aan de inval van de Japanners bleef de villa de ‘dépendance de luxe’ van Homann.

‘Isola’ tijdens de Japanse bezetting en dekolonisatieoorlog (1942-1950)

Toen de Japanners in de nacht van 28 februari op 1 maart 1942 op Java landden, was de Bandoengse hoogvlakte de laatste Nederlandse verdedigingslinie. Het KNIL vorderde ‘Isola’ en maakte van de villa zijn hoofdkwartier. Op 7 maart 1942 capituleerde de kolonie. Met de Japanners werd afgesproken dat de officiële overgave plaats zou vinden in de villa. Maar opperbevelhebber Hitosji Imamoera besliste uiteindelijk anders: de capitulatie werd op 8 maart 1942 ondertekend op het nabijgelegen vliegveld Kali Djati. ‘Isola’ werd daarna een steunpunt van het Japanse leger. Onder meer de beruchte Kempetai [veiligheidsdienst] was er gehuisvest.

Op 15 augustus 1945 capituleerde Japan en verklaarde Indonesië zich twee dagen later onafhankelijk. Gedurende de daaropvolgende onafhankelijkheidsoorlog werd de villa, afwisselend bezet door Nederlandse militairen en Indonesische strijders, zeer zwaar beschadigd. Een ooggetuige van de staat waarin het gebouw was komen te verkeren, was de uit Berretty’s huwelijk met Mien Duymaer van Twist geboren zoon Dodo. Samen met zijn zuster Aimée was hij na het plotselinge overlijden van hun vader overgedragen aan hun in Amsterdam wonende moeder.

Dodo had zich in de loop van 1944 aangesloten bij het verzet tegen de Duitsers. Hij werd gearresteerd en naar Duitsland getransporteerd. Vlak voordat hij zou worden geëxecuteerd werd hij in april 1945 bevrijd door de Amerikanen. Zijn herstel (hij was er slecht aan toe) vergde enkele maanden. Vanuit zijn verlangen zijn geboortegrond terug te zien, in combinatie met zijn overtuiging dat Indië voor Nederland behouden moest blijven, meldde de toen twintigjarige Dodo zich in het najaar van

1945 als oorlogsvrijwilliger aan bij het voor de strijd in Indonesië bestemde Regiment Stoottroepen. Na een militaire training arriveerde hij in mei 1946 met zijn bataljon in Indonesië en nam daar op verschillende plaatsen deel aan gevechtsacties. Wij weten dit alles dankzij de brieven die hij aan zijn moeder schreef.

In augustus 1946 kreeg hij zijn eerste verlof. Vanuit Bali reisde hij naar Jakarta waar hij zijn vaders oude vriend Jan Ritman en zijn vrouw ontmoette. Op het hoofdpstkantoor (daar waar zijn vader ooit als klerk had gewerkt) ontdekte hij de rekening waarop door Hotel Homann tot aan de Japanse bezetting de huur van 'Isola' was gestort, geld dat vanaf de Duitse bezetting Nederland nooit had kunnen bereiken. Hij stuurde het naar zijn moeder die het in die periode financieel moeilijk had. Vanuit Jakarta ging hij per vliegtuig – over de weg was het te gevaarlijk – naar Bandung. Vandaar lifte hij naar 'Isola'. Over wat hij aantrof, schreef hij zijn moeder onder andere:

Door een stuk of 4 à 5 grote gaten van een meter diameter kun je dwars door het huis heen kijken; verder bestaat de schade uit brokstukken die er op verschillende plaatsen uitgeschoten zijn, en alle ruiten zijn verdwenen. In verschillende kamers zijn de plafonds eruit gevallen en overal zijn putjes van mitrailleurkogels te zien. De extremisten [Indonesische vrijheidsstrijders] hadden er een fort van gemaakt en zijn er uitgeschoten. De tuin heeft gedeeltelijk in brand gestaan en is voor de rest (zacht uitgedrukt) zeer verwaarloosd te noemen. Vertel (schrijf) maar aan Aimée dat van de schommel en de wip waar wij zo vaak speelden een stel kromgeschoten staven over zijn.

Herstel van de villa zou meer dan honderdduizend gulden kosten, hoorde Dodo van de manager van Hotel Homann.

In de volgende jaren vielen villa en landgoed ten prooi aan verdere verwaarlozing. De plaatselijke bevolking bewerkte er illegaal de grond en ging er ook wonen. Van de vroegere pracht was niets meer over. Vanaf begin 1949 gaan Berretty's vier erfgenamen zich weer actief bemoeien met 'Isola'. Uit een brief van januari 1949 blijkt dat Dodo's halfzuster Aneta het woningbureau Versluis in Jakarta heeft gevraagd te zoeken naar mogelijkheden voor 'een betere exploitatie van Isola en de omliggende gronden'. Versluis vraagt Dodo – dan al weer terug in Nederland – hem te machtigen ook voor diens belangen op te treden. Uit een door het administratiekantoor Willemse in Bandung aan de erven gezonden 'afrekening' van 20 april 1951 blijkt dat op dat moment de (nog steeds

zwaar gehavende) villa weer is verhuurd – waarschijnlijk aan Homann – tegen een bedrag van 250 roepiah, ongeveer tachtig gulden, per maand.

Dankzij een in 2015 in Indonesië verschenen publicatie zijn we over Isola's verdere lotgevallen redelijk goed ingelicht. In 1954 kocht het Indonesische Ministerie van Onderwijs de villa en bijbehorende grond van de erven. Het betaalde daarvoor anderhalf miljoen roepiah, volgens de geldende koers ongeveer een half miljoen gulden. Maar dat kregen de erven bij lange na niet in handen. Alex Oelrich, kleinzoon uit Berretty's tweede huwelijk, vertelde ons dat zijn moeder Aneta, geïnformeerd over de belangstelling voor 'Isola', zich, mede namens Gerda, Dodo en Aimée, in 1953 naar Indonesië had begeven om in onderhandeling te treden met de autoriteiten daar teneinde een zo goed mogelijke prijs te bedingen.

Door een vertragende tactiek van Indonesische kant kwam het pas in de loop van 1954 tot een deal. Het brutobedrag van (omgerekend) een half miljoen gulden viel nog wel mee, maar 'de uiteindelijke opbrengst was zeer teleurstellend', aldus Alex Oelrich: aan allerlei mensen dienden hoge 'commissies' te worden betaald en het nettobedrag kwam beschikbaar in roepiahs waar de officiële koers niet op van toepassing was. Bovendien mocht er geen geld uit Indonesië worden uitgevoerd. Uiteindelijk kwam slechts een fractie van die half miljoen gulden bij de erven terecht.

'Bumi Siliwangi' in 2017 (Foto Dirk Ponsen)

Na een renovatie (het exterieur herkreeg goeddeels zijn oude staat; het interieur werd verbouwd) werd de villa op 20 oktober 1954 officieel ingewijd als hoofdgebouw van de Universitas Pendidikan Indonesia.

‘Bumi Siliwangi’ ging ze heten, een vernoeming naar een oud Hindoe-koninkrijk op West-Java. Was de villa dus gereed, van herstel van het landgoed was bij gebrek aan middelen geen sprake. Een algehele verloederung ervan was het gevolg. Totdat in 2010 daaraan een halt werd toegeeroepen: besloten werd het zoveel mogelijk terug te brengen naar de staat van vóór maart 1942, naar die van ‘tempo doeloe’, zoals de autoriteiten voor ogen stond. Dit is maar ten dele gelukt, al is er veel verbeterd. De obstakels die het uitzicht op de villa belemmerden zijn in ieder geval uit de weg geruimd: ‘Bumi Siliwangi’ kan zich weer vertonen als een jonge vrouw die graag wil dat haar schoonheid van alle kanten wordt gezien’, aldus Katam en Abadi in hun in 2015 verschenen boek *Dari Villa Isola ke Bumi Siliwangi*.

Bibliografie

- Anoniem. (1933, 13 maart). ‘Villa Berretty’. *Preanger-Bode*.
- Anoniem. (1933, 15 maart). ‘Eerste steenlegging; Het nieuwe “home” van Aneta’s directeur’, *Soerabaiasch Handelsblad*.
- Anoniem (1933, 18 november). ‘Isola’. *d’Oriënt*, 46.
- Anoniem. (1933, 21 december). “Isola”; De villa van Aneta’s directeur; Inwijdingsfeest’. *De Indische Courant*.
- Anoniem. (1934, 14 januari). ‘Verkoop dierenpark van “Isola”’. *Nieuws van den Dag*.
- Anoniem. (1935, 14 november). ‘Exploitatie van Isola; Luxe-inrichting’. *De Sumatra Post*.
- Anoniem. (1935, 6 december). ‘Opening van “Isola”’. *Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië*.
- Bastiaans, W.Ch.J. (1975). *Figuren uit de Indische journalistiek*. Met een woord van geleide van J.H. Ritman, oud-hoofdredacteur van het ‘Bataviaasch Nieuwsblad’. Groningen: Erven B. van der Kamp.
- Dulleman, C.J. van (2010). *Tropical modernity; Life and work of C.P. Wolff Schoemaker*. Amsterdam: SUN.
- Katam, Sudarsono en Lulus Abadi. (2015). *Dari Villa Isola ke Bumi Siliwangi*. Bandung: Pustaka Jaya.
- Lemei, W.C. (1934). *Moderne woningarchitectuur in Ned. Indië: Villa Isola; luxe dépendance van het Grand Hotel Homann*. Bandoeng: Kolff.
- Ritman, J.H. (1980). *Journalistieke herinneringen*. Den Haag: Moesson.
- Salomonson, Herman (1934, 25 december). ‘Dominique Willem Berretty’. *Het Vaderland*.

- Seabridge, G.W. (1934, 22 december). 'In memory of a remarkable man'.
Straits Times.
- Termorshuizen, Gerard en Coen van 't Veer (2018). *Een groots en meeslepend
leven; Dominique Berretty – Indisch persmagnaat*. Zutphen: Walburg
Pers.